

آیا

ارزشیابی از نگاهی دیگر

اشاره

یکی از عوامل مهم در ارتقای کیفیت یادگیری دانش آموزان، ارزشیابی پیشرفت تحصیلی است. آموزگاران به تجربه دریافته‌اند، ارزشیابی کلاسی می‌تواند به بهبود یادگیری بینجامد و در کشف نقاط ضعف و قوت فعالیت‌های یاددهی - یادگیری به آنان کمک کند. این آموزگاران ارزشیابی را به موازات فرایند یاددهی - یادگیری به کار می‌گیرند و از نتایج آن، به صورت مستمر، برای بهبود فرایند یادگیری استفاده می‌کنند. برای این گروه از معلمان، آموزش و ارزشیابی دو جریان جدا از یکدیگر نیستند، بلکه دو جریان پیوسته‌اند که هر گاه یادگیری رخ دهد، ارزشیابی نیز در کنار آن حضور دارد.

دیدگاه نوین درباره ارزشیابی تحصیلی

ما نیازمند سیستم‌هایی از سنجش و ارزشیابی هستیم که:

۱. به هر دانش آموز با احترام نگاه کند.
 ۲. موهبت‌های طبیعی و انسانی او را بسیار بیشتر از آزمون‌های سنتی نشان دهد.
 ۳. بازخوردی مثبت و تکالیفی رشد دهنده به او ارائه کند.
 ۴. باور داشته باشد که هر دانش آموز قابلیت رشد و پیشرفت مداوم دارد.
- با مصوبه ۷۶۹ مورخ ۱۳۸۷/۴/۱۸ شورای عالی آموزش و پرورش، برنامه ارزشیابی توصیفی از سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸ به طور رسمی جایگزین شیوه ارزشیابی سنتی شد که حدود ۸۰ سال بر ارزشیابی مدارس سایه افکنده بود. با این حال، مشاهده می‌شود بعضی از مسئولان، کارشناسان، مدیران، معلمان و به خصوص والدین گرامی، در اجرای موفقیت‌آمیز این شیوه ارزشیابی شک و تردید دارند. شاید این شک و تردید به علت ناآگاهی از خصوصیات و ویژگی‌های این برنامه باشد. دغدغه‌هایی در جامعه وجود دارد که می‌گوید با اجرای ارزشیابی توصیفی، معلمان بی‌خیال می‌شوند، به تدریس اهمیت نمی‌دهند، در حالی که اگر با دقت به اصول و شیوه‌های ارزشیابی توصیفی بنگریم، متوجه می‌شویم با این ارزشیابی، نه تنها کیفیت تدریس معلمان پایین نمی‌آید، بلکه با جدیت و هدفمندتر هم دنبال می‌شود. در این شیوه، معلمان نه تنها فرایند تدریس را با کیفیت بهتری انجام می‌دهند، بلکه می‌کوشند با استفاده از شیوه‌ها و ابزارهای گوناگون، نقص‌های موجود در شیوه‌های تدریس را جبران کنند. همچنین، در این شیوه از ارزشیابی، مردودی نیز هست، ولی مردودی هدفمند و با دلایل مستند و با تصمیم جمعی، و این نکته بسیار جالب

ب. درس بنویسیم

● متن زیر را بخوان و غلط‌های املایی آن را پیدا کن.
اگر قرار بود تنها خودمان را در آقوش بگیریم، دست‌های ما را توری درست می‌کردند که فقط دست در دست خودمان بگذاریم. قلام رضا تختی، مظهر مهربانی و آزادگی، یکی از بزرگ‌ترین پهلوانان و ورزشکاران ایرانی است. او به ورزشکاران ایرانی آموخت که پهلوان بودن مهم‌تر از قهرمان شدن است. در حال حاضر، بیشتر کشورهای جهان - از جمله ایران - عضو سازمان ملل متحدند. کشور ما حمواره پیشتاز سلح و دوستی و همکاری با دیگر ملت‌ها بوده است.

روزی که این کودکان در تبریز امتحان می‌دادند، حیات و بام مدرسه لبریز از مردمی بود که به تماشای آنان آمده بودند، زیرا برای مردم باور کردنی نبود که کودکان کم‌شنوا هم بتوانند بخوانند و بنویسند و حرف بزنند.

پایه پنجم

الف. درس هدیه‌های آسمان

● تصویر پایین با کدام یک از درس‌های هدیه‌های آسمان ارتباط دارد؟

- الف. خورشید در چاه
- ب. درس یکتا
- ج. ما بت پرست بودیم...
- د. من بنده‌ی خداوندم

ب. درس علوم

● از بدن کدام جانور فسیل بهتری تشکیل می‌شود؟ دلیل انتخاب خود را بنویسید.

● نام قسمت‌های مختلف اهرم را روی شکل زیر نشان دهید:

در شماری بعد، آزمون انجام عملکرد در موقعیت‌های شبیه‌سازی شده را بررسی خواهیم کرد.

آموزگاران بی خیال می شوند؟

زری بدرلو

مدرس ضمن خدمت و آموزگار پایه‌ی چهارم منطقه‌ی ۱۶ تهران

یا بگویند. در صورتی که کم سن و سال باشند، زمانی که آن‌ها را به یادداشت کردن تشویق می‌کنیم، آن‌ها فرصت می‌یابند تجربه‌های یادگیری‌شان را به یاد آورند و در مورد آن بیندیشند. علاوه بر این، از مجموعه یادداشت‌های دانش‌آموزان می‌توان فهمید چه چیزهایی از نظر آن‌ها هنوز مبهم است یا آن‌ها را یاد نگرفته‌اند. از این راهبرد می‌توان هفته‌ای دوبار استفاده کرد.

مرور هفته

دانش‌آموزان را به گروه‌های دو یا سه نفری تقسیم می‌کنیم و از آن‌ها می‌خواهیم با بررسی هفته‌ی گذشته، تعدادی از مهم‌ترین کارهایی را که در کلاس انجام داده‌اند، یا مهم‌ترین چیزهایی را که یاد گرفته‌اند، مشخص کنند. هر گروه باید یک گزارش کتبی یا شفاهی ارائه کند. زمانی که دانش‌آموزان دریابند در پایان هر هفته، مطالب هفته‌ی گذشته را مرور و بازبینی خواهند کرد، به تدریج یاد می‌گیرند در مورد آنچه در طول هفته انجام می‌دهند، فکر کنند. می‌توان کار را با این جمله شروع کرد: «خب، هفته‌ی گذشته خبرهای خوبی داشتیم. بیایید ببینیم این هفته چه خبر بوده است؟»

برگزاری بحث هر می

ابتدا یک یا دو سؤال مهم در مورد آنچه دانش‌آموزان باید یاد بگیرند، مطرح می‌کنیم. دانش‌آموزان را به گروه‌های دوفرنی تقسیم و آن‌ها را به بحث کردن درباره‌ی موضوع وادار می‌کنیم. سپس آن‌ها را در گروه‌های چهار نفری قرار می‌دهیم و از آن‌ها

و ارزشمند طرح است. پس اینکه فکر کنیم با ارزشیابی توصیفی، آموزگاران دیگر تدریس نمی‌کنند، امتحان نمی‌گیرند، بی‌اهمیت می‌شوند و همه‌ی دانش‌آموزان قبول می‌شوند، تصور اشتباهی است. با نگاهی به شیوه‌ی ارزشیابی کشورهای جهان، به این نتیجه می‌رسیم که در اکثر کشورهای جهان، به‌جز تعداد معدودی، ارزشیابی به شیوه‌ی توصیفی و کیفی است و بسیاری از پیشرفت‌های آموزشی در آن کشورها از این مسئله نشئت گرفته است.

برخلاف تصور افرادی که فکر می‌کنند طرح ارزشیابی توصیفی از کشور خاصی الگو گرفته شده است، باید بگوییم این شیوه‌ی ارزشیابی از کشور خاصی برگرفته نشده است، بلکه با بررسی شیوه‌های ارزشیابی در کشورهای مختلف و مطالعات تطبیقی گوناگون و با توجه به شرایط فرهنگی و بومی کشور خودمان در حال اجراست. ضمن اینکه در طول سال‌های اجرای آزمایشی آن، نقص‌ها با نظر مجریان کاهش یافته‌اند.

به‌عنوان یک آموزگار می‌خواهم به دانش‌آموزانم یاد بدهم، «چگونه یاد بگیرند، بیشتر یاد بگیرند، و بهتر یاد بگیرند تا قادر باشند در خود تغییرات مفید و مطلوب به‌وجود آورند.

گزارش‌های «من یاد گرفتم»

راهبرد «من یاد گرفتم» ساده و پدیدار است که می‌توان بارها از آن استفاده کرد. در پایان درس یا فعالیت، از دانش‌آموزان می‌خواهیم آنچه را یاد گرفته‌اند، یادداشت کنند

پرورش هوش فضایی را در آن‌ها فراهم می‌کند. می‌توان هر چند وقت یک بار نمایشگاهی از نقاشی‌ها و نقشه‌های آن‌ها ترتیب داد. رسم خط زمان برای حوادث تاریخی یا اجتماعی، رسم نقشه‌ی راه‌ها و مسیرها و به تصویر کشیدن وقایع و رخدادها، از این جمله‌اند. بعضی از دانش‌آموزان در بیان شفاهی مهارت لازم را ندارند و این کار فرصت خوبی است برای اینکه آن‌ها توانایی‌های خود را نشان دهند.

برپایی ایستگاه‌های سنجش

ایستگاه سنجش به محلی گفته می‌شود که آموزگار در آن شکل‌گیری مفاهیم، مهارت‌ها و نگرش‌ها را به‌صورت انفرادی یا گروهی براساس اهداف خاصی می‌سنجد. ایستگاه سنجش به آموزگار اجازه می‌دهد توانایی دانش‌آموزان را در به‌کارگیری درست مطالب، وسایل و ایده‌ها بررسی کند. از این راهکار می‌توان در داخل یا خارج از کلاس استفاده کرد. در ایستگاه‌های سنجش می‌توان از دانش‌آموزان خواست توانایی کار با تلسکوپ، استفاده از نقشه‌ها، تغییرات آب و هوایی، نگارش داستان و وقایع نگاری در مورد یک حادثه را نشان دهند. ایستگاه‌های سنجش، علاوه بر بعد تعاملی، می‌توانند به تقویت مهارت‌های نوشتاری نیز کمک کنند. انتخاب محل، ارائه‌ی دستورالعمل واضح و روشن به دانش‌آموزان برای انجام تکالیف و مشخص بودن نحوه‌ی ورود و خروج دانش‌آموزان به ایستگاه سنجش، باید به درستی تعیین شود. مثال:

محل ایستگاه: کلاس

ایستگاه اول: کار با دماسنج و باران‌سنج

ایستگاه دوم: کار با نقشه

دستورالعمل: دانش‌آموزان به صحبت‌ها و نحوه‌ی کار مسئول ایستگاه (دانش‌آموزی که مهارت استفاده از وسیله را به‌خوبی فرا گرفته است)، توجه و یادداشت‌برداری می‌کنند.

نحوه‌ی حرکت از ایستگاه به ایستگاه دیگر: به‌صورت گروه‌های ۳ نفری مدت در نظر گرفته شده برای هر ایستگاه: ۱۰ دقیقه

روش ثبت اطلاعات: یادداشت‌برداری، تهیه عکس، فیلم‌برداری

چگونگی ارائه‌ی نتیجه: گزارش نویسی، تهیه‌ی پاورپوینت، سخنرانی دانش‌آموزان پس از خروج از ایستگاه‌ها، باید با هم‌فکری گروه خود، گزارش بازدید خود از هر ایستگاه را به‌صورت گروهی یا فردی بنویسند. کار دانش‌آموزان را می‌توان از طریق واقعه‌نگاری، فهرست مشاهده یا مقیاس درجه‌بندی بررسی کرد.

به این ترتیب، معلم تنها یاددهنده نخواهد بود و یادگیری نیز تنها حین تدریس اتفاق نمی‌افتد.

می‌خواهیم دوباره در مورد همان سؤال‌ها با یکدیگر بحث کنند. در نوبت بعدی، آن‌ها را در گروه‌های هشت نفری قرار می‌دهیم و مجدداً از آن‌ها می‌خواهیم سؤالات را در گروه به بحث بگذارند. با این کار، همه‌ی دانش‌آموزان فرصت صحبت کردن می‌یابند و همگی در بحث کلاسی شرکت می‌کنند.

ثبت سوابق

از دانش‌آموزان می‌خواهیم امتیاز یا نمره‌ای را که برای خواندن هر تکلیف یا متن، دیدن فیلم، شرکت کردن در پروژه، خواندن کتاب، کشیدن نقشه و... دریافت کرده‌اند، بلافاصله بعد از انجام تکالیف، ثبت کنند. این کار مسئولیت‌هایی را برعهده‌ی دانش‌آموز می‌گذارد. برای اثربخش بودن فعالیت، از دانش‌آموزان می‌خواهیم کنار هر مورد توضیحات کوتاهی بنویسند. این یادداشت‌ها باید ایده‌ی اصلی یا مهم‌ترین ویژگی فعالیت را دربر داشته باشد.

ثبت سوابق علاوه بر مسئولیت‌پذیر کردن دانش‌آموزان، امکان پرورش مهارت‌های فراشناختی را از طریق افزایش آگاهی آن‌ها نسبت به کاری که انجام می‌دهند، فراهم می‌کند.

برگزاری جلسات ادواری

جلسات ادواری روش بسیار خوبی برای پی بردن به احساسات و افکار دانش‌آموزان است. برای این کار، صندلی‌های کلاس را به‌صورت دایره می‌چینیم و خود نیز در جمع دانش‌آموزان قرار می‌گیریم. جلسه را با صحبت در مورد آنچه قصد داریم در جریان این گفت‌وگو به آن دست یابیم، آغاز می‌کنیم. سپس به هر یک از دانش‌آموزان فرصتی برای اظهار نظر می‌دهیم. برای ورود دانش‌آموزان به بحث جمعی، باید از آن‌ها حمایت کنیم. این راهکار بر نظر ویگوتسکی در زمینه‌ی هوش اجتماعی مبتنی است. او اظهار می‌دارد، یکی از مطمئن‌ترین راه‌ها برای پی بردن به حقیقت اشیا، درک و استنباط گروهی است. کودکان قبل از سال‌های میانی، به صحبت کردن در جمع بی‌علاقه می‌شوند. وظیفه‌ی شماسست که بر این پدیده غلبه کند.

به تصویر کشیدن آموخته‌ها

به تصویر کشیدن آموخته‌ها یکی از راه‌های بازنمایی است و هر دانش‌آموز می‌تواند از آغاز یک واحد یادگیری، به تدریج میزان درک خود را از مباحث ارائه شده به تصویر بکشد.

می‌توانیم حداقل هفته‌ای

یک بار از دانش‌آموزان

بخواهیم آنچه را در

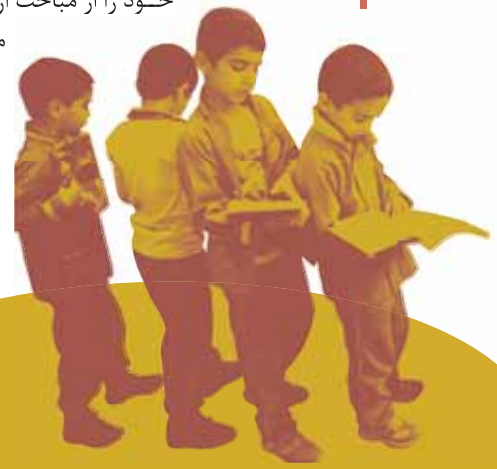
مطالعات اجتماعی فرا

گرفته‌اند و برای آن‌ها

جالب بوده است، به

تصویر بکشند. این کار

زمینه‌ی

منابع

۱. حمزه بیگی، طیبه و دیگران (۱۳۹۳). راهنمای معلم در ارزشیابی توصیفی ویژه معلمان ابتدایی. خجسته، تهران.
۲. رؤوف، علی (۱۳۸۷). یاد دادن برای یاد گرفتن. مدرسه، تهران.
۳. فلاحیان، ناهید؛ آرام، محمدباقر؛ نادری، مریم؛ احمدی، آمنه (۱۳۸۹). روش آموزش مطالعات اجتماعی. شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران، تهران.
۴. کیامنش، علیرضا (۱۳۸۸). کارگاه ارزشیابی توصیفی. دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی، تهران.